

CIPACIJU

zbog čega je tako. S druge strane, peticije, građanska neposlušnost, javni prosvjedi i slično su i pitanje razvijenosti građanske svijesti. Teško je Hrvatsku situaciju usporediti s Poljskom, jer Poljska je od 1980. imala Solidarnost, nezavisni sindikat od deset milijuna članova, koji se pretvorio u masovni dugotrajni socijalni i politički pokret. Iskustvo tog pokreta je bilo neizmerno važna škola za razvitak građanske svijesti. U tom smislu ne bih podcijenila nedavno protestno okupljanje oko kurikuluma kad je u jednom trenu u Zagrebu protestiralo oko 40.000 ljudi. To je bio važan trenutak osvješćivanja.

Express: Mislite li da je Europska unija pretiha kad je riječ o ženskim reproduktivnim pravima njezinih država članica, ali i kad je riječ o izglasavanju zakona na pravo na jednaku plaću?

Unija funkcionira na usuglašavanju, a činjenica da nisu izglasali pravo na jednaku plaću još jedan je dokaz da se ženska prava ne shvaćaju dovoljno ozbiljno. Na ženama je da se protiv toga bune, no ne čujemo ništa o tome.

Express: U Hrvatskoj ste prošli 'crne' i vrlo nacionalističke devedesete poslije rata, sad smo u Uniji, no čini se da sve – od ekonomije do kulture – ide unatrag. Je li današnja Hrvatska ono čemu ste se nadali, biste li tada pretpostavili da ćemo biti tu gdje jesmo?

Bojim se da nitko nije pretpostavio ni da ćemo ekonomski nazadovati niti da ćemo se gušiti u korupciji i birokratizaciji. Iako se mora napomenuti da nedavni rat, kao i vanjske okolnosti tome pogoduju, to nije neko opravdanje. Kad su glasali za slobodu i demokraciju, kao i kapitalizam, građani vjerojatno nisu imali točnu predodžbu o tome kako će funkcionirati taj politički i ekonomski sistem. A naročito su bili nepripremljeni za golemi jaz između bogatih i siromašnih. U Hrvatskoj 800.000 ljudi živi na rubu siromaštva. Za to sigurno nitko nije glasao.

Bestbook

(Ne)moguće je živjeti nevin u zločinačkom vremenu

Šnajder u svojoj zreloj dobi piše vrhunsku prozu te u njoj nadahnuto opisuje nelijepu povijest i nemilu stvarnost naših ukletih prostora

Piše:

ANTUN PAVEŠKOVIĆ

Zadaća je kritike braniti književnost – od loših književnika, nemuštih kritičara, priglupe publike. Svega je toga u lijepoj našoj riječi u izobilju. Stoga je zaista nužno braniti pisce kao što je Slobodan Šnajder, ne braneći osobu, nego opus, poetiku, umjetnički projekt. Za razliku od kojekakvih spisateljica čije neizvrljene pubertetske frustracije čangrizava starost pretvara u neizlječivu mržnju, Slobodan Šnajder u svojoj zreloj dobi piše vrhunsko prozno štivo i u njemu nadahnuto opisuje nelijepu povijest i nemilu stvarnost naših ukletih prostora. Bez imalo mržnje, umjetnički uvjerljivo, transponirajući osobnu kolektivnu i individualnu prošlost u opću sudbinu, Šnajder u okvirima realističkog pripovijedanja ispisuje moderan roman o sudbini dvoje ljudi koje je usud spojio i razdvojio. Riječ je o vrlo bogatu, tipološki raznovrsnu djelu. Budući da jedan od likova rat proluta velikim dijelom europske klaonice, možemo govoriti o romanu prostora. Kratka povijest obitelji doseljene u Hrvatsku za Marije Terezije smješta pripovijest o slavonskome Švabi Đuri Kempfu (zapravo Šnajderu - književnik opisuje sudbinu svojih roditelja) u okviru obiteljskog romana, a dijelom i romana vremena i genealoške proze, s obzirom na to da su ukratko ocrtane i sudbine Đurinih predaka

slobodan šnajder

DOBA MJEDI

od 18. stoljeća do današnjeg doba. Sve to, osobito motivi preseljenja i dolaska u "Transilvaniju", kako, naglašavajući zabačene hrvatske ravnice, svoju novu domovinu nazivlju i likovi i sam pripovjedač, oblikovano je majstorskim spojem povijesti, mitologije i pučke predaje, tijekom same radnje sve se više kristalizirajući u povijesnu sagu. Ovaj prozni pothvat niti oslobađa krivnje niti osuđuje etničke kolektive zavihorene zbivanjima koja su ishodila Drugim svjetskim ratom. On objektivno prikazuje jednoga (ne)tipična Slavonca, podrijetlom Nijemca, usudom Hrvata. Na općečovječanskom planu suočava nas s dvojba-ma je li moguće živjeti nevin u zločinačkom vremenu i nekažnjeno ostati po strani usred ludovanja "usudbene povjesnice". Koju god poziciju čovjek zauzeo, pred nekim ili zbog nečega ispast će kriv. Stoga bi Đuro najradije bio nitko, a na čitatelju romana je da procijeni je li u toj distopijskoj težnji i uspio. Ma što čitatelj zaključio, sigurno je da se neće

tako lako odvojiti od ne samo estetski kvalitetna, nego i pustolovno napeta štiva. Drugi lik, Vera, ispunja obrazac religiozna komunizma kao drugoga modela preživljavanja u nevremenu. Susret Đure i Vere, bolje reći nesporazum, nudi još nešto. Poruka je to, diskretna i utoliko efektivnija, o nemogućnosti i nepostojanju na rubovima europske uljudbe građanskog, smirena i demokratskog uređenja. Tisućugodišnja kultura u patetičnim ustima provincijalaca tek je malograđanski umišljaj o vlastitoj važnosti. Od tuda tolika uvjerljivost Šnajderovih epizodista iz polusvijeta, jednaka onoj protagonista čije životne putanje jesu svjedočanstvo koliko smo svi mi tek milenij-ski epizodisti. Za razliku od kojekakvih književnika ogrijanih vonjem neoplakane Jugovine, tih wunderkinda što su još kao petogodišnjaci uspjeli odcvrčati svoje nazore na svijet, Šnajder je u svojim poznim tinejdzerskim godinama obilato iskoristio priliku koju mu je propala država pružila. Nova-stara domovina spram njega se u početku odnosila maćuhinski. Treba napomenuti da je njegovo urednikovanje i nakladništvo otvaralo širom vrata svim svjetonazorima i poetikama. Uz to, ispisao je i značajan dramski opus, manje kvalitetan od najnovijih proza, ali generacijski važan, u svakom slučaju domišljen. Je li mu Zagreb početkom devedesetih morao pokazati leđa, pitanje je suvišno, retoričko i bolno.